

- İstisna edatlarının kullanıldığı cümlede istisna edatından sonra gelen kısım önceki bölümün hükmünün dışında bırakılmış olur.
- Başlıca istisna edatları : خَلَا – عَدَا – حَاشَا – سِوَى – غَيْرَ – إِلَّا
- İstisna edatında sonra gelen isme müstesna مُسْتَثْنَى önce gelen kısma مُسْتَثْنَى مِنْهُ denir
- Müstesna minh mevcut ve cümle olumlu ise إِلَّا dan sonraki müstesna mansup olur.
Ali hariç öğrenciler geldi. جَاءَ الطُّلَابُ إِلَّا عَلِيًّا
- Müstesna minh mevcut ve cümle olumsuz ise إِلَّا dan sonraki müstesna mansup olabilir veya hareke bakımından müstesna minhe tabi de olabilir.
Ali dışında öğrenciler gelmedi مَا جَاءَ الطُّلَابُ إِلَّا عَلِيًّا
Ali dışında öğrenciler gelmedi مَا جَاءَ الطُّلَابُ إِلَّا عَلِيٍّ
- Müstesna minh anılmamış ise, müstesna إِلَّا yokmuş gibi cümledeki durumuna göre hareke alır.
Gaybı Allah'tan başkası bilmez لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ
Ali kaleminden başka bir şey satın almadı مَا اشْتَرَى عَلِيٌّ إِلَّا قَلَمًا
Sadece Ali'ye selam verdim لَمْ أَسَلِّمْ إِلَّا عَلَى عَلِيٍّ
- سِوَى ve غَيْرَ kendinden sonra gelen müstesnaya muzaf olduğu için, bunlardan sonra gelen kelimeler muzafun ileyh olarak daima mecrur olur.
Mümin Allah'tan başkasından korkmaz لَا يَخَافُ الْمُؤْمِنُ غَيْرَ اللَّهِ
Ali'den başka öğrenciler geldi جَاءَ الطُّلَابُ غَيْرَ عَلِيٍّ
Ali'den başka öğrenciler geldi جَاءَ الطُّلَابُ سِوَى عَلِيٍّ
- سِوَى ve غَيْرَ kelimelerinin kendileri إِلَّا dan sonra gelmiş müstesna bir isim gibi hareke alır, yani إِلَّا dan sonraki kelime nasıl hareke alıyorsa سِوَى ve غَيْرَ da aynı harekeyi alır.
Ali hariç öğrenciler gelmedi (fail) مَا جَاءَ الطُّلَابُ غَيْرَ عَلِيٍّ (غَيْرَ عَلِيٍّ)
Ali hariç öğrencileri severim (mef'ul) أَحِبُّ الطُّلَابَ غَيْرَ عَلِيٍّ
Ali'den başkasına selam vermem (cer-mecrur) لَا أَسَلِّمْ عَلَى غَيْرِ عَلِيٍّ (cer-mecrur)
Müslüman Allah'tan başkasına dayanmaz سَلَّمْتُ عَلَى الطُّلَابِ غَيْرِ عَلِيٍّ
(Son örnekte غَيْرِ ve sonrası cer-mecrur, fakat müstesna minh mevcut)
- غَيْرَ kelimesi nekradan sonra gelirse sıfat olarak da kullanılır.
Bana senden baika bir öğrenci geldi جَانِي طَالِبٌ غَيْرُكَ
- Sonu illetli olduğu için mm سِوَى harekesi değişmez, cümledeki yerine göre hareke mahallen takdir edilir.
- خَلَا – عَدَا – حَاشَا kelimeleri fiil sayılırsa kendinden sonra gelen müstesnalar, meful olduğu için mansub olur.
Biri dışında şehrin camilerini ziyaret ettim زُرْتُ مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ خَلَا وَاحِدًا
Biri dışında şehrin camilerini ziyaret ettim زُرْتُ مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ عَدَا وَاحِدًا
Biri dışında şehrin camilerini ziyaret ettim زُرْتُ مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ حَاشَا وَاحِدًا
- خَلَا – عَدَا – حَاشَا kelimeleri fiil değil de harfi cer sayılırsa kendinden sonra gelen müstesnalar, mecrur olur.
Biri dışında şehrin camilerini ziyaret ettim زُرْتُ مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ خَلَا وَاحِدٍ
Biri dışında şehrin camilerini ziyaret ettim زُرْتُ مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ عَدَا وَاحِدٍ
Biri dışında şehrin camilerini ziyaret ettim زُرْتُ مَسَاجِدَ الْمَدِينَةِ حَاشَا وَاحِدٍ
- خَلَا – عَدَا – حَاشَا kelimelerinin başında مَا olursa, müstesna sadece mansup olur ve müstesna minh hazfedilmez.
Müdür hariç öğretmenler geldi جَاءَ الْمُعَلِّمُونَ مَا عَدَا الْمُدِيرَ
Müdür hariç öğretmenler geldi جَاءَ الْمُعَلِّمُونَ مَا خَلَا الْمُدِيرَ
Müdür hariç öğretmenler geldi جَاءَ الْمُعَلِّمُونَ مَا حَاشَا الْمُدِيرَ